

Ny särskild boendeform för äldre

*Bo Engström, Avd chef Strategi och plan,
Äldreförvaltningen*

Lagförslag under beredning

- Två departementspromemorior
- Lagrådsremiss
- Proposition förväntas i juni
- Förslag till en **ny särskild boendeform** som boendeanternativ mellan det egna hemmet och vård- och omsorgsboende med heldygnsomsorg.
- Planerat ikraftträdande 2 april 2019

Uppsala tidigt ute

- Ärende i aprilnämnden
- Äldreförvaltningen fått i uppdrag att, under förutsättning att de lagförslag som nu bereds träder i kraft under 2019, införa en ny särskild boendeform för äldre benämnd serviceboende som mellanboendeform mellan ordinärt boende och vård- och omsorgsboende.
- Namnbyte i samband med lagrådsremissen i maj:
”Biståndsbedömt trygghetsboende”

Förslag till ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

- 5 kap, paragraf 5

”Socialnämnden ska verka för att äldre människor får goda bostäder och ska ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen ska inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

*Kommunen **får** även inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service.*

Den äldre personen ska, så långt det är möjligt, kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.”

Vad utmärker det biståndsbedömda trygghetsboendet?

- Särskild boendeform – förutsätter biståndsbeslut utifrån SoL
- Målgruppen är äldre människor som har hemtjänst och ändå upplever otrygghet i hemmet, men inte är behov av särskilt boende med heldygnsomsorg
- I boendet ska finnas "lättåtkomlig service"; "i regel är det fråga om behov av sådan omsorg som kan ges inom ramen för hemtjänst" (Ds 2017:12)

Vad utmärker det biståndsbedömda trygghetsboendet? Forts.

- Boendet ska "t.ex. erbjuda *gemensamma måltider och umgänge* vilket kan öka tryggheten och tillgodose behovet av gemenskap hos äldre" (Ds 2017:68)
- I den senare departementspromemorian (Ds 2017:68) anges ytterligare förutsättningar:
 - kommunen *får erbjuda hemsjukvård* även i mellanboenden,
 - det ska *inte krävas tillgång till personal dygnet runt*,
 - socialtjänstlagens *regler om högkostnadsskydd* ska gälla,
 - bidrag för *bostadsanpassning* bör kunna lämnas och
 - det ska krävas *tillstånd från IVO* för att yrkesmässigt få bedriva verksamhet i form av mellanboende.

Varför en ny boendeform?

- Mellanalternativ i form av s.k. seniorbostäder och trygghetsbostäder finns bara på den ordinarie bostadsmarknaden
- Kräver kapital eller kötid för tillträde
- Boverket har prognosticerat underskott på dessa boendeformer på fem års sikt (2014)
- Svårigheter för äldre att ställa om sitt boende, från en större till en mindre bostad (utbud, kostnader)

Varför en ny boendeform? Forts.

- Den enskilt största påverkan på kostnaderna för äldres vård och omsorg är **om omsorgsbehovet kan förebyggas** – möjlighet att ställa om sitt boende sannolik den effektivaste förebyggande insatsen (SNAC)
- Minskat behov av vård- och omsorgsboende

Är det nya mellanboendet – ”pånyttfödelse för servicehusen”?

- I servicehusen tillhandahölls lättåtkomlig service som hemtjänst, utifrån individuella beslut.
- Därutöver någon form av basservice i form av restaurang, men även lokaler för träning och gymnastik, ibland också fotvård och frisör. Ofta fanns en bemannad reception, åtminstone dagtid. Även tillgång till sjuksköterska.
- Formellt sett finns likheter, upplåtelse med stöd av SoL och service i form av hemtjänst. Dock ännu är mycket opreciserat.

Framtida ”mellanalternativ”

– seniorboende och trygghetsboende respektive biståndsbedömt trygghetsboende?

- Enligt den första promemorian *konkurrerar inte* förslaget om biståndsbedömt trygghetsboende med seniorbostäder och trygghetsboende eller liknande på den ordinarie bostadsmarknaden.
- Det eftersom det finns en koppling till den enskildes behov av stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service (särskild boendeform).

... viss komplexitet?

- Två boendeformer under rubriken trygghetsboende
- Biståndsbedömt respektive ej biståndsbedömt (kötid/kapital)
- Utmaningar i tillskapandet av de nya boendeformen, delvis inom ramen för befintligt bestånd
- Internt administrativt för ÄLF genom blandform – ej lämpligt för LOV

Hur ser behovet ut? Dimensionering?

- Målgrupp "äldre med hemtjänst som ofta upplever ensamhet"; omkring 300 personer (11-13 % i NB 2015-2017)
- Uppgifter från förvaltningens biståndshandläggare ca 200-300 personer årligen där boendeformen kan vara aktuell
- Ca 300 boende i de tidigare servicehusen

Hur ser behovet ut? Dimensionering?

- 1300 personer 65 år och äldre står i den nuvarande kommunala kön till trygghetsbostäder – indikerar stort intresse för mellanalternativ
- Utifrån medborgardialogen inom Äldrevänlig stad;
 - Senior- och trygghetsbostäder bristvara, särskilt på landsbygderna
 - Begränsade möjligheter att ställa om sitt boende; flytta från större till mindre bostad

Preliminär definition av biståndsbedömt trygghetsboende

Lagrum	Socialtjänstlagen kap 5. § 5.
Boendeform	Särskilt boende
Benämning	Biståndsbedömt trygghetsboende
Målgrupp	Personer 65 år och äldre med hemtjänst och upplevd otrygghet i den ordinarie bostaden
Baskvaliteter i boendet	<ul style="list-style-type: none">• Boendemiljö anpassad för personer med funktionsnedsättningar• Möjlighet till gemensamma måltider i matsal/servering/restaurang• Möjlighet till umgänge och gemenskap (i arrangerad och/eller spontan form)• Möjlighet till hemsjukvård• Hjälp i hemmet i form av hemtjänst• Eventuella servicefunktioner som tillgång till fotvård och frisör i fastigheten?
Lägenheter per fastighet	Ca 40-80
Uppskattat lägsta behov	Ca 300 lägenheter (initialt), ca 5-6 fastigheter

Vägar framåt?

- Pilotprojekt i Gottsunda; omvandling av f.d. Björngården. Många samordningsvinster möjliga. Seniorrestaurang i byggnaden. Träffpunkter i närhet. Lämpligt med biståndsformen i mindre resursstarkt område. Kräver ombyggnation (investeringsstöd finns).
- Utreda möjligheterna att successivt omvandla och utveckla delar av nuvarande trygghetsbostäder
 - Preliminär granskning ger positivt utfall för många (tillgång till restaurang och träffpunkt)
- Om kommunen återfår ansvar för en mellanboendeform; succesiv avveckling av kvarvarande subventioner av trygghetsbostäder, inarbetas i den nya boendeformen.

Vinster?

- Positiv renässans för gammal idé – servicehus 2.0
- Vinster för enskilda; ökad trygghet, möjlighet till ökad självständighet och större oberoende med tillgång till en anpassad fysisk miljö och lättåtkomlig service.
- Uppskjutna vård- och omsorgsbehov minskar kostnaderna för kommunen.
- Samlokalisering av äldre personer i behov av visst stöd ger samordningsvinster för kommunen.

▪

**”... ytterligare mellanboendeanternativ,
är sannolikt den bästa investeringen för
att möta den demografiska
utmaningen”**

Fredrik von Platen, Arkitekt SAR/MSA,
Senior Adviser Boendefrågor SPF
Tidigare stf generaldirektör Boverket